

● **Summer Evening**
van Edward
Hopper.
© FRANCIS G.
MAYER/CORBIS

James Salter

De troubadour van het triviale

'Hij schrijft de mooiste zinnen ter wereld', zei Tommy Wieringa over James Salter (°1925) in deze krant. Zijn roman 'All That Is' werd vorig jaar ingehaald als een meesterwerk. Maar geldt dat etiket ook voor het zopas vertaalde 'Light Years'?

Jamal Ouariachi

Uitgeverij De Bezige Bij komt met een kakelverse vertaling van James Salter's *Light Years*, een roman uit 1975. Slimme zet. Sinds het succes van Stoner zijn vergeten meesterwerken dé trend in uitgeefland. Tel daarbij op dat James Salter vorig jaar, op 88-jarige leeftijd, eindelijk doorbrak naar een groot publiek met zijn bestseller *All That Is*, en je ziet het voor je: de eurotekentjes knallen uit de oogbollen van de uitgevers. Heeft de lezer er ook nog wat aan?

Misschien moet ik eerst maar eens hardop zeggen dat Salter een beetje een overschatte schrijver is. Tot aan zijn succes van vorig jaar waren het vooral collega-schrijvers die met hem wegliepen, wat hem het onuitstaanbare label *writer's writer* opleverde, de arme man. Dat je succes eruit bestaat dat je collega's met

je dwepen terwijl verder geen hond je leest – daar komt het eigenlijk op neer.

Dat dwepen kan soms groteske vormen aannemen. Vorig jaar gingen de Nederlandse schrijvers Ernest van der Kwast en Tommy Wieringa elk op pad om Salter te interviewen voor respectievelijk *NRC Handelsblad* en *de Volkskrant*. Van der Kwast kreeg van bewondering bijna een orgasme toen hij aan het signeertafeltje van Salter stond: "Ik kijk in zijn prachtige waterig blauwe ogen." Wieringa behield iets meer distantie, maar ook hij kreeg de zenuwen, in een trein onderweg naar Salters woonplaats: "Ik ben al twee keer naar de wc geweest, mijn overhemd gecontroleerd op vlekken, handen gewassen (...). Zo meteen zal ik James Salter ontmoeten."

Goed, terug naar planeet aarde. Is *Light Years* een meesterwerk?

Nee.

Wat het wel is: een lijvige roman over het huwelijk van Nedra en Viri Berland, hun dochters, hun vele vrienden, hun affaires, en uiteindelijk: hun scheiding en de dood. Viri is architect, hij droomt van roem en van een groots en meeslepend leven, maar hij is te middelmatig in zijn werk om de top te bereiken. Zijn vrouw Nedra omarmt alles wat bijzonder is. Ze draagt halskettingen met 'gekleurde zaden' of 'Azuma-kralen', ze citeert Krishnamurti, ze legt tarotkaarten, ze hunkert naar lange reizen door Europa, ze is onmiddellijk onder de indruk van elke schrijver, schilder of acteur die ze tegenkomt. Ook bij haar zijn de fantasieën en voornemens groter dan wat ze daadwerkelijk weet te bereiken.

Light Years toont het leven in een landelijk plaatsje nabij New York, het gaat over huwelijk en overspel, over kinderen en carrière, over dromen die kapotslaan op de rotsen van de werkelijkheid. Het roept bij mij de associatie op met *Revolutionary Road* van Richard Yates, maar belangrijker dan de overeenkom-

sten is het verschil tussen die twee romans: *Revolutionary Road* is gestoeld op een aantal stevige dramatische ontwikkelingen – in *Light Years* gebeurt vrijwel niets, al bestrijkt het verhaal een periode die loopt van 1958 tot en met 1975. De lezer krijgt een eindeloze parade van etentjes voorgeschoteld, en gesprekken tijdens die etentjes, en gesprekken over het houden van etentjes, en wie je daar dan voor uitnodigt. Grof gezegd: een kleine vierhonderd pagina's lang gebeurtenisloos, slap geouwehoer.

Salter is hier de troubadour van het triviale. Weliswaar is een zekere dosis trivialiteit nodig voor een roman die de suggestie van realisme wil wekken, maar om een vertelling boven het alledaagse uit te tillen moet er meer gebeuren.

Ja, hoor eens, zal de liefhebber zeggen, het gaat ook helemaal niet om het verhaal! Bij Salter draait alles om stijl (denk er dat dweperige toontje bij). En hoewel die stijl soms inderdaad bijtend mooi is (een verlepte kunstenaarsvrouw wordt beschreven als "een mooi diner dat was blijven staan van de vorige avond"), is de hoeveelheid missers enorm. Over Nedra lezen we: "Haar mond was breed en intelligent." Wat is een intelligente mond?

Ironisch genoeg begint dit boek pas te leven als het over de dood gaat. Maar die momenten zijn schaars

Haar dochter heeft lippen die "zacht en toegeeflijk voor zichzelf zijn". Ziet u het voor u? Nee, ik ook niet. Een bijfiguur heeft "de kalmte van een verslaafde", terwijl onrust toch het eerste is waar je aan denkt bij een verslaafde. Een balletdanser buigt "als een engel, als een prins". Buigende prins en engelen, het kan allemaal maar. Of deze: "Er zijn uren dat je het leven letterlijk indrinkt" – uiteraard bedoelt hij juist "figuurlijk".

En wat te denken van de vele quasi-filosofische bespiegelingen waarbij Salter de bloedirritante wij-vorm hanteert? "Wij bewaren onszelf intact alsof dat van belang was, en altijd ten koste van anderen", staat er dan. "We potten onszelf op." Ik krijg er Alain de Botton-achtige kriebels van, die wij-vorm.

Toch kent *Light Years* een aantal zeer sterke passages. De hoofdstukken waarin beschre-

ven wordt hoe Nedra's vader aan kanker overlijdt, zijn ijzingwekkend goed. Het woord kanker wordt nergens gebruikt, maar Salter beschrijft hoe artsen de beslissende röntgenfoto's bestuderen, waarop "in het spookachtige donker de fatale massa kon worden gezien, zoals astronomen een komeet zien". En wanneer het daadwerkelijke sterven is begonnen: "Het duurde een lange tijd, het duurde eeuwig; dagen en nachten lang, de lucht van ontsmettingsmiddelen, het zachte geluid van rubber wielen. Dit broze werktuig, denken we, en toch, wat voor moorddadig geweld is er nodig om het uit te schakelen."

Lekker gek

Ironisch genoeg begint dit boek pas werkelijk te leven als het over de dood gaat. Maar die momenten zijn schaars. Meestentijds zwalkt de vertelling van anekdote naar anekdote, talloze bijfiguren duiken op die soms al na een paar pagina's voorgoed verdwijnen, soms krijgt een voor het verhaal totaal onbelangrijk personage een tijdlang het perspectief in handen – het is allemaal heel eigenzinnig en lekker gek, maar ik word er niet warm of koud van.

Vreemd, want Salter kán het wel. Zijn roman *A Sport and a Pastime* (1967) – wel degelijk een meesterwerk – is een van de geilste romans uit de wereldliteratuur. Salters fijnzinnige stijl ontleent in dat boek zijn lading aan de inhoud: obsessieve seks, roekeloze liefde. Zo'n thematische ruggengraat moet *Light Years* ontberen: het boek lijdt aan een gebrek aan obsessie, aan stuwkracht. Tevreden knikkebollend sukkelen de personages door hun onopvallende levens. De lezer gaapt met hen mee.

De Bezige Bij had er beter aan gedaan een andere roman van Salter uit de vergetelheid op te dreggen: vertaler Peter Verstegen heeft namelijk uitstekend werk afgeleverd. Zijn tekst is helder en precies, en leest bijna alsof hij oorspronkelijk in het Nederlands geschreven is. Helaas kan een goede vertaling een zwak boek niet redden.

Jamal Ouariachi's roman *Vertederig* werd genomineerd voor de Gouden Boekenil 2014.

James Salter,
Lichtjaren, De Bezige
Bij, 397 p., 19,90 euro.
Vertaling: Peter Verstegen.